

Մարիամ Այվազյան

Երևանի պետական համալսարանի քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի դասախոս

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ՀԱՂՈՐԴԵԼՈՒ (ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՂՈՐԴԵԼՈՒ), ՀԱՆՐՈՒԹՅԱՆԸ ՄԱՏՉԵԼԻ ԴԱՐՁՆԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ՝ ՈՐՊԵՍ ԿԱՏԱՐՈՂԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐ՝

Համառոտագիր

Կատարողներին վերապահված հիմնական իրավունքներից է կատարումները հրապարակային հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքները: Այս իրավունքները հատկապես կարևորվում են թվային դարաշրջանում, քանի որ անընդհատ և արագորեն ի հայտ են գալիս կատարումները հանրությանը մատչելի դարձնելու այնպիսի նոր եղանակներ, ինչպիսիք են սթրիմինգային ծառայությունները, հիպերլինքերի տեղադրումը և մի շարք այլ եղանակներ: Նման զարգացումների համատեքստում հայկական պրակտիկան չի պատասխանում կատարումները հրապարակային հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների մեկնաբանության հիմնախնդիրներին:

Այս իսկ պատճառով հետազոտության շրջանակներում ուսումնասիրվում է կատարումները հրապարակային հաղորդելու, հեռարձակելու, հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների եզրութաբանական տարբերությունները: Այնուհետ վերլուծվում է նշված իրավունքների մեկնաբանման վերաբերյալ միջազգային պրակտիկան՝ հիմնվելով Արդարադատության Եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկայի վրա: Հետազոտությունը եզրահանգում է, որ հանրությանը հաղորդելու իրավունքը լայն իրավունք է, որն իր մեջ ընդգրկում է հեռարձակման և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքները:

Ավելին, հետազոտության ընթացքում առանձնացվել են հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեկնաբանության հետևյալ չափանիշները: Այսպես, հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեկնաբանության ժամանակ ամեն անգամ գնահատվեն հետևյալ հարցերը՝

- Արդյո՞ք կատարումները հաղորդվել են անձանց անորոշ շրջանակի, թե՛ ոչ: Անձանց անորոշ շրջանակը ենթադրում է աշխատանքը հասանելի դարձնել այնպիսի անձանց շրջանակին, որը սահմանափակված չէ

¹ Հոդվածը ներկայացվել է 29.09.2024 թ., գրախոսվել է 25.10.2024 թ.:

որոշակի մասնավոր խմբին պատկանող յուրահատուկ անհատներով, և ովքեր չեն պատկանում ընտանիքի կամ մտերիմների սովորական շրջանակին:

- Գնահատման ենթակա հաջորդ չափանիշը պետք է լինի, թե արդյո՞ք կատարման հանրության հաղորդումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՞ ոչ:
- Երրորդ չափանիշը, որը պետք է գնահատման ենթարկվի, թե արդյո՞ք հանրությունը, որին հասանելի է դարձվել կատարումները, հնարավորություն ուներ այլ եղանակով հասանելիություն ստանալ կատարմանը, թե՞ ոչ:

Մինևույն ժամանակ, անդրադառնալով հիպերլինքերի տեղադրմանը որպես հանրությանը հաղորդելու իրացում, պետք է գնահատման ենթարկվեն հետևյալ հարցերը՝

- Արդյո՞ք հղումը տեղադրվել է արդեն իսկ համացանցում ազատորեն հասանելի կատարմանը, թե՞ ոչ: Եթե հիպերլինքը տեղադրվել է արդեն իսկ ազատորեն հասանելի կատարմանը, ապա հիպերլինքի տեղադրումը չի դիտարկվի որպես կատարողի՝ հանրությանը հաղորդելու իրավունքի խախտում:
- Արդյո՞ք հիպերլինքի տեղադրումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՞ ոչ:

Հիմնաբառեր - մտավոր սեփականություն, կատարող, հարակից իրավունքներ, հանրությանը հաղորդելու իրավունք, հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունք:

Ներածություն

Կատարողներին² վերապահված հիմնական իրավունքներից է կատարումները հրապարակային հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքները: Այս իրավունքները հատկապես կարևորվում են թվային դարաշրջանում, քանի որ անընդհատ և արագորեն ի հայտ են գալիս կատարումները հանրությանը մատչելի դարձնելու այնպիսի նոր եղանակներ, ինչպիսիք են աթրիմինգային ծառայությունները, հիպերլինքերի տեղադրումը և մի շարք այլ եղանակներ:

² 2006 թվականի հունիսի 15-ին ընդունված «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի (ՀՕ-142-Ն), այսուհետ՝ Օրենք, 42-րդ հոդվածը սահմանում է. «1. Կատարում է համարվում դերասանի, երգչի, երաժշտի, պարողի, դիրիժորի, խմբավարի կամ այլ անձի կատարումը, որը դերակատարում, երգում, ասումնքում ներկայացնում կամ այլ ձևով կատարում է գրական կամ գեղարվեստական ստեղծագործություն, այդ թվում՝ ժողովրդական բանահյուսության և արվեստի ստեղծագործություններ: Կատարողներ են համարվում դերասանները, երգիչները, երաժիշտները, պարողները, դիրիժորները, խմբավարները և այլ անձինք, որոնք դեր են կատարում, երգում են, արտասանում, կարդում, նվագում կամ այլ ձևով կատարում են գրական կամ գեղարվեստական ստեղծագործություններ, կրկեսային, տիկնիկային, էստրադային և համանման այլ ներկայացումներ, ինչպես նաև ժողովրդական բանահյուսության և արվեստի ստեղծագործություններ»:

Նման զարգացումների համատեքստում հայկական պրակտիկան չի պատասխանում կատարումները հրապարակային հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների մեկնաբանության հիմնախնդիրներին:

Այս իսկ պատճառով սույն հետազոտության շրջանակներում ուսումնասիրվում է կատարումները հրապարակային հաղորդելու, հեռարձակելու, հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների եզրութաբանական տարբերությունները: Այնուհետ վերլուծվում է նշված իրավունքների մեկնաբանման վերաբերյալ միջազգային պրակտիկան՝ հիմնվելով Արդարադատության Եվրոպական դատարանի նախադեպային պրակտիկայի վրա:

Նշված վերլուծությունների հիման վրա հետազոտությունը ներկայացնում է հրապարակային հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու մեկնաբանման առանձնահատկությունները, որոնք կարող են կիրառելի լինել հայկական պրակտիկայում:

§1. Հրապարակային հաղորդելու (հանրությանը հաղորդելու), հեռարձակման, հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների հասկացությունը և տարանջատումը

Կատարումները հրապարակային հաղորդելու³, հեռարձակելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքները միմյանց հետ սերտորեն փոխկապակցված իրավունքներ են, այդ իսկ պատճառով այս իրավունքները անհրաժեշտ է հետազոտել միասնության մեջ:

Ըստ Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության բառարանի՝ հանրությանը հաղորդելու իրավունքը կիրառվում է Բեռնի կոնվենցիայով, և *նշանակում է հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների օբյեկտների պատկերների կամ հնչյունների, կամ դրանց երկուսի հաղորդումը հաղորդալարով կամ առանց դրա, որը թույլ է տալիս այդ պատկերները և/կամ հնչյունները ընկալել այն անձանց կողմից, ովքեր չեն պատկանում ընտանիքի կամ մտերիմների սովորական շրջանակին, այնպիսի վայրում, որոնք հեռու են հաղորդումը սկսելու սկզբնական վայրից, և առանց նման հաղորդման՝ պատկերները և/կամ հնչյունները հասանելի չէին լինի հաղորդման վայրում կամ վայրերում՝ անկախ այն բանից, թե վերոգրյալ անձինք կարող էին ընկալել այդ պատկերները և հնչյունները միաժամանակ նույն վայրում, թե տարբեր ժամանակ՝ տարբեր վայրերում*⁴: Ի հավելումն վերոգրյալի՝ Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության հեղինակային պայմանագիրը հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեջ ներառում է նաև հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքը՝ ուղղակիորեն ընդգծելով, որ հեղի-

³ Հաջորդիվ հետազոտությունում մենք հավասարապես կօգտագործենք հրապարակային հաղորդելու և հանրությանը հաղորդելու եզրույթները:

⁴ *St'u World Intellectual Property Organization. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO: And glossary of copyright and related rights and terms. WIPO, 2003, էջ 275-276*

նակները օգտվում են բացառիկ իրավունքից՝ թույլատրելու իրենց ստեղծագործությունները հրապարակայնորեն հաղորդելու՝ հաղորդալարով կամ առանց հաղորդալարի, ներառյալ հանրությանը մատչելի դարձնելը այնպիսի եղանակով, որ հասարակության անդամներին դրանք հասանելի լինեն անհատապես ընտրած ցանկացած վայրից և ցանկացած ժամանակ⁵:

Եթե Բեռնի կոնվենցիայից կարելի է բխեցնել հանրությանը հաղորդելու իրավունքի բավականին լայն մեկնաբանություն, ապա կատարողների իրավունքների պաշտպանությանը նվիրված Կատարողների, հնչյունագրեր արտադրողների և հեռարձակող կազմակերպությունների պահպանության մասին Հռոմի կոնվենցիան (այսուհետ՝ Հռոմի Կոնվենցիա), տալով այս իրավունքի հասկացությունը, այն որոշակիորեն նեղացնում է՝ սահմանելով, որ կատարողները իրավունք ունեն կանխել առանց իրենց համաձայնության իրենց կատարման հեռարձակումն ու հրապարակային հաղորդումը⁶: Նշված ձևակերպմամբ ստացվում է, որ հեռարձակումը առանձին կատերգորիա է, որը չի մտնում հանրությանը հաղորդելու մեջ:

Կատարողների իրավունքների պաշտպանությանը նվիրված հաջորդող միջազգային փաստաթղթերը և սմրագրում են հրապարակային հաղորդման հասկացությունը⁷: Այսպես, Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագիրը (այսուհետ՝ Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագիր) հրապարակային հաղորդումը բնութագրում է հետևյալ կերպ. «Կատարման կամ հնչյունագրի «հրապարակային հաղորդում» նշանակում է հնչյունագրում ամրագրված կատարման հնչյունների կամ ուղղակի հնչյունների կամ հնչյունների ներկայացման հաղորդումը հասարակությանը ցանկացած եղանակով՝ բացի եթերային հեռարձակումից»: Պայմանագիրը սահմանում է, որ հրապարակային հաղորդումը ընդգրկում է հնչյունագրում ամրագրված հնչյունների կամ հնչյունների ներկայացումը հասարակությանը, ունկնդրելի դարձնելը⁸: Իր հերթին «Տեսալսողական կատարումների մասին» Պեկինի պայմանագիրը (այսուհետ՝ Պեկինի պայմանագիր) և սալիս է գրեթե նույնանման հասկացություն՝ ամրագրելով, որ հանրությանը հաղորդումը նշանակում է չամրագրված կատարման կամ տեսալսողական

⁵ Տե՛ս նույն տեղում:

⁶ Տե՛ս «Կատարողների, հնչյունագրեր արտադրողների և հեռարձակող կազմակերպությունների պահպանության մասին» Հռոմի Կոնվենցիա (1961), այսուհետ՝ Հռոմի Կոնվենցիա, հոդված 7:

⁷ Հռոմի կոնվենցիան կատարողների իրավունքների պաշտպանությանը նվիրված առաջին և հիմնաքարային փաստաթուղթն է: Հռոմի կոնվենցիային հաջորդած «Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության» 1996 թվականի «Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագիրը» և «Տեսալսողական կատարումների մասին» Պեկինի պայմանագիրը կատարողների իրավունքների պաշտպանության հիմնական միջազգային փաստաթղթերն են:

⁸ Տե՛ս Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության Կատարումների և Հնչյունագրերի պայմանագիր (1996), այսուհետ՝ Կատարումների և Հնչյունագրերի պայմանագիր, հոդված 2:

ամրագրման մեջ ամրագրված կատարման հաղորդումը հանրության ցանկացած եղանակով՝ բացի հեռարձակումից⁹:

Բավականին հետաքրքիր է նաև հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքի շուրջ զարգացումները: Հռոմի Կոնվենցիան այս իրավունքի վերաբերյալ որևէ նշում չէր պարունակում, սակայն ժամանակի ընթացքում գլոբալ թվայնացումը և թվային դարաշրջանը հանգեցրին հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքի սահմանմանը, որը սկիզբ դրվեց համացանցի ժամանակաշրջանի պայմանագրերով, այն է՝ Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագրով, ապա Պեկինի պայմանագրով¹⁰:

Այսպես և՛ Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագիրը, և՛ Պեկինի պայմանագիրը, նախատեսելով հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքը, այն բնութագրում են որպես ամրագրված կատարումները հանրությանը մատչելի դարձնել հաղորդալարով կամ առանց հաղորդալարի, այնպիսի եղանակով, որ հասարակության ներկայացուցիչներին դրանք հասանելի լինեն անհատապես ընտրած ցանկացած վայրից և ցանկացած ժամանակ¹¹: Այս իրավունքը հատկապես կարևորում է սրբնթաց զարգացող ինտերնետ հարթակների և տեխնոլոգիաների ժամանակաշրջանում: Այս իրավունքի ներքո կարելի է դիտարկել, օրինակ, կատարումները մատչելի դարձնելը համացանցում ներբեռնման համար, կամ հիպերլինքերի տեղադրումը և այլն¹²: Ավելին, այս իրավունքի վրա են հիմնված ներկայիս ամենատարածված սթրիմինգային¹³ (streaming) ծառայությունները (բաժանորդագրությամբ կամ առանց դրա), որոնք հասանելիություն են ապահովում երաժշտությանը, ֆիլմերին և այլն¹⁴: Այսինքն՝ կարելի է ենթադրել, որ հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքը հանրությանը հաղորդելու իրավունքի ենթաճյուղն է՝ հարմարեցված թվային դարաշրջանին:

Այս համատեքստում կարևոր է անդրադառնալ նաև հեռարձակման իրավունքին: Հեռարձակումը աշխատանքի կամ հարակից իրավունքի օբյեկտի հանրության հաղորդումն է՝ առանց հաղորդալարի: Այն իր մեջ ընդգրկում է ինչպես

⁹ Տե՛ս Տեսալսողական կատարումների մասին Պեկինի պայմանագիր (2012), այսուհետ՝ Պեկինի պայմանագիր, հոդված 2:

¹⁰ Տե՛ս AEPO Artis, Performers' Rights in International and European Legislation: Situation and Elements for Improvement, (Oct 2018) էջ 60:

¹¹ Տե՛ս Կատարումների և Հնչյունագրերի պայմանագիր, հոդված 10, Պեկինի պայմանագիր, հոդված 10:

¹² Տե՛ս Pila, Justine, and Paul Torremans. European intellectual property law. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 299:

¹³ Ըստ պահանջի սթրիմինգային ծառայությունների օրինակ են Netflix, Disney Plus, HBO Max, Hulu, Peacock, Apple TV Plus, Paramount Plus, and Amazon Prime Video, իսկ կենդանի սթրիմինգային ծառայություններից՝ Hulu + Live TV, YouTube TV, Sling TV, FuboTV, Philo TV, and DirecTV Stream: Երաժշտության համար որպես սթրիմինգային ծառայություններ կարելի է առանձնացնել Spotify, Apple Music, Tidal HiFi. Amazon Music Unlimited, YouTube Music:

¹⁴ Տե՛ս AEPO Artis, Performers' Rights in International and European Legislation: Situation and Elements for Improvement, (Oct 2018), էջ 68-69:

վերգետնյա (terrestrial broadcasting), այնպես էլ արբանյակային (satellite broadcasting) հեռարձակումը: Մինևույն ժամանակ պետք է նշել, որ հեռարձակման ներքո չի ընկալվում համակարգչային ցանցերի միջոցով աշխատանքի կամ հարակից իրավունքի օբյեկտի՝ հանրությանը մատչելի դարձնելը¹⁵:

Առաջին միջազգային կոնվենցիան, որը ուղղակիորեն սահմանում է հեռարձակման հասկացությունը, Հռոմի կոնվենցիան է, որը սահմանում է, որ հեռարձակում նշանակում է հանրության ընկալման համար¹⁶ հնչյունների կամ պատկերների և հնչյունների՝ առանց հաղորդալարի տարածումը¹⁷: Այս ձևակերպումը ենթարկվում է որոշակի քննադատության, քանի որ հանրության ընկալման համար եզրույթը առաջացնում է որոշակի անհստակություններ: Անգլիալեզու գրականության մեջ վերոգրյալ բառապաշարը տարակարծիք մեկնաբանությունների տեղիք է տալիս, և նույնիսկ կա մեկնաբանություն, որ նշված բառապաշարը նշանակում է, որ կատարումը պետք է պարտադիր ընկալվի հանրության կողմից¹⁸: Սակայն որպեսզի տարածումը որակվի որպես հեռարձակում, աշխատանքի փաստացի կամ իրական ընկալումը անհրաժեշտ չէ¹⁹:

Հաջորդ միջազգային փաստաթուղթը, որը ձևակերպում է հեռարձակման հասկացությունը, Կատարումների և հնչունագրերի պայմանագիրն է, որ սահմանում է. «Հեռարձակում նշանակում է հնչյունների կամ պատկերների և հնչյունների կամ դրանց ներկայացման տարածումը հասարակությանը՝ *առանց հաղորդալարի*. այսպիսի տարածումը արբանյակային կապով նույնպես «հեռարձակում» է. «հեռարձակում» է համարվում նաև կողավորված ազդանշանների տարածումը, եթե դրանց սպակոդավորման միջոցները հասարակությանը տրամադրվել են հեռարձակող կազմակերպության կողմից կամ նրա համաձայնությամբ»²⁰: Նույնանման հասկացություն է ամրագրում նաև Պեկինի պայմանագիրը²¹:

Նշված եզրույթների բազմազանությունը առաջին հայացքից առաջացնում է բավականին մեծ շփոթություն և դժվարացնում է կողմնորոշվելը մի քանի իրավունքների շրջանակներում:

Սակայն իրերի դրությունը, կարծում ենք, հետևյալն է. հանրությանը հաղորդելու կամ հրապարկային հաղորդելու իրավունքը պետք է դիտարկել կատարումների՝ հաղորդալարով կամ առանց դրա հաղորդումը հասարակությանը այն

¹⁵ Տե՛ս World Intellectual Property Organization. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO: And glossary of copyright and related rights and terms. WIPO, 2003, էջ 270-271:

¹⁶ Հռոմի Կոնվենցիայի անգլերեն տեքստը ձևակերպված է հետևյալ կերպ՝ “broadcasting” means the transmission by wireless means for public reception of sounds or of images and sounds;

¹⁷ Տե՛ս Հռոմի Կոնվենցիա, հոդված 3:

¹⁸ Տե՛ս World Intellectual Property Organization. Guide to the copyright and related rights treaties administered by WIPO: And glossary of copyright and related rights and terms. WIPO, 2003, էջ 271:

¹⁹ Տե՛ս նույն տեղում:

²⁰ Տե՛ս Կատարումների և Հնչունագրերի պայմանագիր, հոդված 2:

²¹ Տե՛ս Պեկինի պայմանագիր, հոդված 3:

ձևակերպմամբ, որ ամրագրված է Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության բառարանում: Չնայած կոնվենցիոն տարբեր բնորոշումներին՝ հանրությանը հաղորդելու իրավունքը պետք է դիտարկել որպես լայն իրավունք, որն իր մեջ ընդգրկում է նաև հեռարձակումը և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքը²²:

Այս առումով ՀՀ օրենսդրությունը առաջացնում է որոշակի բարդություններ: Եթե հանրությանը հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքի պարագայում ՀՀ օրենսդրությունը հետևել է միջազգային պրակտիկայում առկա մոտեցումներին և ձևակերպումներին, ապա հեռարձակման պարագայում վիճակը քիչ այլ է²³: Այսպես, Օրենքը հեռարձակումը դիտարկում է որպես տարածումը ինչպես հաղորդալարով, այնպես էլ առանց դրա: Մինչդեռ վերոգրյալ քննարկված հասկացություններից պարզ է դառնում, որ հեռարձակումը միջազգային պրակտիկայում դիտարկվում է որպես միայն առանց հաղորդալարի տարածում: Ավելին, նույնիսկ ԵՄ դիրեկտիվների եզրութաբանությամբ հստակորեն տարբերակում է մտցվում անլար հեռարձակման և մալուխային տարածման միջև: Դիրեկտիվները հստակորեն ընդգծում են, որ հեռարձակումը իր բնույթով առանց հաղորդալարի տարածումն է, իսկ հաղորդալարով հաղորդման պարագայում օգտագործում են մալուխային վերահաղորդում եզրույթը (cable retransmission)²⁴: Ինչը նշանակում է, որ մեր օրենսդրության կողմից օգտագործվող հասկացությունը չի համապատասխանում միջազգային պրակտիկայում օգտագործվող եզրութաբանությանը, և հաղորդալարով հաղորդումը չպետք է ընդգրկել հեռարձակման հասկացության ներքո:

Այսպիսով, սույն հետազոտության շրջանակում մենք ելնում ենք այն հիմնական տեղի, որ հանրությանը հաղորդելու իրավունքը լայն իրավունք է, որն իր մեջ ընդգրկում է հեռարձակման և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքները՝ հիմնվելով Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության սահմանման վրա:

²² Այս համատեքստում հեռարձակումը պետք է դիտարկել որպես կատարման՝ առանց հաղորդալարի տարածումը հասարակությանը՝ ընդգրկելով վերգետնյա (terrestrial broadcasting), այնպես էլ արբանյակային հեռարձակումը: Իր հերթին հանրությանը մատչելի դարձնելը պետք է դիտարկել որպես կատարումների՝ հանրությանը հաղորդելը այնպիսի եղանակով, որ հասարակության ներկայացուցիչներին դրանք հասանելի լինեն անհատապես ընտրած ցանկացած վայրից և ցանկացած ժամանակ:

²³ Օրենքի 19-րդ հոդվածի իմաստով՝ հանրությանը հաղորդում է համարվում ոչ նյութականացված ձևով ստեղծագործությունը հանրության անդամներին մատչելի դարձնելն անմիջական կատարման միջոցով կամ դրա տեսաձայնագրության հաղորդման միջոցով՝ հաղորդալարով կամ առանց հաղորդալարի: Հանրությանը հաղորդումը նաև ստեղծագործության մատչելի դարձնելն է հանրության անդամներին այնպիսի ձևով, որ այն հասանելի լինի հանրության անդամներին նրանց կողմից անհատապես ընտրված ցանկացած վայրում և պահին, մասնավորապես՝ համակարգչային կամ նմանատիպ ցանցերի միջոցով:

²⁴ Տե՛ս, օրինակ, Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission, Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society:

Ուստի այս իրավունքների մեկնաբանման ընթացքում պետք է հաշվի առնել դրանց փոխկապակցվածությանը և ելնել մեկնաբանման միևնույն հիմնակետերից:

§ 2. Հանրությանը հաղորդելու և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների մեկնաբանման որոշակի առանձնահատկություններ

Հայկական դատական պրակտիկայում գրեթե բացակայում են կատարումների նկատմամբ հանրությանը հաղորդելու կամ հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքների խախտման վերաբերյալ հաջողված դատական գործերը²⁵, այդ իսկ պատճառով այս իրավունքների բացահայտման համար անհրաժեշտ է անդրադարձ կատարել Արդարադատության եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքին, քանի որ Դատարանի կողմից տրվող մեկնաբանությունները կարևոր նշանակություն ունեն այս իրավունքների բացահայտման համար՝ հատկապես հաշվի առնելով, որ Դատարանի մեկնաբանությունները հիմնվում են մեր իրավական համակարգի մաս կազմող Կատարումների և Հնչյունագրերի պայմանագրի, ԹԻՓՄ²⁶ համաձայնագրի և Հռոմի Կոնվենցիայի վրա:

Հանրությանը հաղորդելու իրավունքի բացահայտման համար հատկապես կարևոր նշանակություն ունեն Արդարադատության Եվրոպական դատարանի Phonographic Performance (Ireland) Limited v Ireland, Attorney General²⁷, այսուհետ՝ ՓՓԼ-ի գործը, և Societa` Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso²⁸ գործերը, այսուհետ՝ ԷսՍիՖ-ի գործը:

ՓՓԼ-ի գործով հնչյունագրային կատարումների կոլեկտիվ կառավարման կազմակերպությունը ներկայացնում էր հնչյունագրեր արտադրողների շահերը Իռլանդիայում: Նշված գործի շրջանակներում Կազմակերպությունը հայց էր ներկայացրել Իռլանդիայի դեմ՝ պնդելով, որ այն պարագայում, երբ իշխանությունները սահմանում են բացառություն հյուրանոցների համար՝ ազատելով նրանց հյուրանոցի սենյակներում հնչյունագրերի օգտագործման համար վարձատրության վճարումից, թույլ են տալիս ԵՄ օրենսդրության խախտում²⁹:

²⁵ Սկսած 2013 թվականից Հեղինակային իրավունքների կոլեկտիվ կառավարում իրականացնող «ՀայՀեղինակ» կոլեկտիվ կառավարման կազմակերպությունը ներկայացրել է սահմանափակ թվով հայցեր հեղինակների հրապարկման նկատման իրավունքների խախտման վերաբերյալ, սակայն այս գործերի քննության ընթացքում բացահայտված չեն հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեկնաբանության առանձնահատկությունները: Տե՛ս, օրինակ, ԵԿԴ/2948/02/13, ԵԿԴ/2947/02/13 և այլն:

²⁶ Մտավոր սեփականության իրավունքների՝ առևտրին առնչվող հայեցակետերի մասին համաձայնագիր (TRIPS):

²⁷ Judgment of the Court (Third Chamber), 15 March 2012, Phonographic Performance (Ireland) Limited v Ireland and Attorney General. Case C-162/10:

²⁸ Judgment of the Court (Third Chamber), 15 March 2012, Phonographic Performance (Ireland) Limited v Ireland and Attorney General. Case C-162/10:

²⁹ Տե՛ս Alex Freelove and Joel Smith, The blog of the Journal of Intellectual Property Law and Practice, The dental surgery, the hotel bedroom and ‘communication to the public’ <http://jiplp.blogspot.com/2012/07/the-dental-surgery-hotel-bedroom-and.html> [Accessed 29 August 2024]:

Նշված գործի շրջանակներում դատարանը գտավ, որ հյուրանոցի սենյակներում հնչյունագրերի հեռարձակումը հանրությանը հաղորդել է, ինչը նշանակում է, որ հյուրանոցները պարտավոր են վճարել արդարացի փոխհատուցում նշված հնչյունագրերի հաղորդման համար, ուստի Իռլանդիայի կողմից թույլ է տրվել ԵՄ օրենսդրության խախտում՝ սահմանելով բացառություն հյուրանոցների համար³⁰:

Սակայն պետք է նշել, որ իր վերլուծություններով առավել հետաքրքրական են ԷսՍԻՖ-ի գործով կատարված եզրահանգումները և գործի հանգամանքները: Գործի հանգամանքները հետևյալն էին. ԷսՍԻՖ-ը՝ Հնչյունագիր արտադրողների իրավունքների կոլեկտիվ կառավարման կազմակերպությունը, հայց էր ներկայացրել Դել Մարկոյի՝ իտալացի ատամնաբույժի դեմ, որպեսզի վերջինս վճարի կոլեկտիվ կազմակերպությանը ռոյալթի իր մասնագիտական գործունեության ընթացքում ռադիոհաղորդչի միջոցով հնչյունագրերի հեռարձակման համար³¹: Այս գործի շրջանակներում Արդարադատության Եվրոպական դատարանի առջև բարձրացված էին մի շարք հարցեր: Կարևորագույն հարցերից էր այն, թե արդյո՞ք Հռոմի Կոնվենցիան, ԹԻԻՓՍ-ը, Հնչյունագրերի և կատարումների պայմանագիրը կիրառելի են ԵՄ իրավական համակարգում, և արդյո՞ք այդ միջազգային փաստաթղթերում օգտագործվող «հանրությանը հաղորդել» եզրույթը իր էությունը նույն է, ինչ ԵՄ դիրեկտիվներում օգտագործվող եզրույթը: Այս առումով դատարանի եզրահանգումը այն էր, որ ԹԻԻՓՍ համաձայնագիրը, Կատարումների և հնչյունագրերի պայմանագիրը ԵՄ իրավական համակարգի մաս են, ինչը չի կարելի ասել Հռոմի Կոնվենցիայի մասին, թեև այն ունի իր անուղղակի ազդեցությունը ԵՄ իրավական համակարգի վրա³²: Դրա հետ մեկտեղ Դատարանը ամրագրեց, որ անհատները չեն կարող ուղղակիորեն վկայակոչել ԹԻԻՓՍ համաձայնագիրը և Կատարումների և Հնչյունագրերի պայմանագիրը: Ինչ վերաբերում է եզրութարանական մեկնաբանություններին, ապա Դատարանը ամրագրեց, որ հանրությանը հաղորդելը պետք է մեկնաբանվի Հռոմի Կոնվենցիայով, ԹԻԻՓՍ-ով, Հնչյունագրերի և կատարումների պայմանագրով օգտագործվող հավասարազոր կոնցեպտների լույսի ներքո՝ հաշվի առնելով այդ միջազգային փաստաթղթերի համատեքստը և այն շեշտադրումները, որոնք դրված են միջազգային փաստաթղթերում³³:

Դատարանի առջև դրված հաջորդ հարցը այն էր, թե արդյո՞ք տնտեսական գործունեության մեջ ներգրված աստամնաբուժարանում առանց որևէ վար-

³⁰ Տե՛ս AEPO Artis, Performers’ Rights in International and European Legislation: Situation and Elements for Improvement, (Oct 2018), էջ 16:

³¹ Տե՛ս Telfa, Broadcast of music by radio to clients of professional practices on a non profit basis is not “public” and as a result is royalty free <https://www.telfa.law/broadcast-of-music-by-radio-to-clients-of-professional-practices-on-a-non-profit-basis-is-not-public-and-as-a-result-is-royalty-free/> [Accessed 29 August 2024]:

³² Տե՛ս T Judgment of the Court (Third Chamber), 15 March 2012, Società Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso, para 56, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0135> [Accessed 29 August 2024]:

³³ Տե՛ս նույն տեղում, para 56:

ձատրության իրենց հաճախորդների համար հնչունագրերի հեռարձակումը իրենից ներկայացնում է հանրությանը հաղորդել կամ հանրությանը մատչելի դարձնել, թե՛ ոչ: Այս կապակցությամբ Դատարանը առանձնացրեց այն չափանիշները, որոնք պետք է գնահատման ենթակա դառնան գործողությունը որպես հանրությանը հաղորդել որակելու համար:

- Առաջին՝ դատարանը ընդգծում է օգտագործողի անփոխարինելի դերը (indispensable role of the user): Հղում տալով իր նախկին որոշումներին՝ դատարանը նշեց, որ, օրինակ, հյուրանոցի կողմից հնչունագրի՝ հանրությանը հաղորդումը տեղի է ունենում այն դեպքում, երբ հյուրանոցի օպերատորը, լիովին գիտակցելով իր գործողության հետևանքները, միջամտում է՝ իր հաճախորդներին տալով հասանելիություն պաշտպանվող օբյեկտի հեռարձակմանը³⁴: Այս պարագայում, առանց նման միջամտության, հաճախորդները չէին կարող հասանելիություն ունենալ հեռարձակվող օբյեկտներին, եթե նույնիսկ գտնվում են հեռարձակման ծածկություն³⁵:
- Երկրորդ՝ դատարանը նշում է, որ նախկինում բազմիցս անդրադարձ է կատարվել «հանրություն» եզրույթին, որը նշանակում է անձանց անորոշ շրջանակ և բավականին մեծ շրջանակ³⁶: Անձանց անորոշ շրջանակը բնորոշելիս դատարանը հղում է կատարում Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության բառարանին՝ նշելով, որ անորոշ շրջանակը ենթադրում է աշխատանքը հասանելի դարձնել այնպիսի անձանց շրջանակին, որը սահմանափակված չէ որոշակի մասնավոր խմբին պատկանող յուրահատուկ անհատներով: Ինչ վերաբերում է անձանց բավականին մեծ շրջանակին, ապա ըստ դատարանի՝ այն գերազանցում է նվազագույնի (*de minimis*) շեմը: Սա հանրության շրջանակից բացառում է մարդկանց այն խմբերը, որոնք չափազանց փոքր են կամ անէական: Միևնույն ժամանակ, անձանց քանակը որոշելու համար կարևոր է որոշել աշխատանքը հանրությանը հաղորդելու գումարային ազդեցությունը հնարավոր լսարանին: Ինչը նշանակում է, որ ոչ միայն կարևոր է պարզել, թե քանի անձ միաժամանակ միևնույն վայրում հասանելիություն ունի աշխատանքին, այլ նաև, թե քանի անձ հաջորդաբար հասանելիություն ունի պահպանվող օբյեկտին³⁷:

³⁴ Տե՛ս նույն տեղում, para 82:

³⁵ Այստեղ դատարանը հղում է տալիս Case C-306/05 SGAE [2006] ECR I-11519 C-429/08 Football Association Premier League and Others [2011] ECR I-9083 գործերում կատարված իր վերլուծություններին:

³⁶ Տե՛ս դատարանի վերլուծությունները՝ Case C-89/04 Mediakabel [2005] ECR I-4891, paragraph 30; Case C-192/04 Lagardère Active Broadcast [2005] ECR I-7199, paragraph 31, and SGAE, paragraphs 37 and 38):

³⁷ Տե՛ս T Judgment of the Court (Third Chamber), 15 March 2012, Società Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso, para 83-87, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0135> [Accessed 29 August 2024]:

- Ռատարանի կողմից նշվող երրորդ չափանիշը այն է, թե արդյո՞ք հանրությանը հաղորդելը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՞ ոչ³⁸: Այսպես անդրադարձ կատարելով իր նախկինում կայացված որոշումներին՝ դատարանը ևս մեկ անգամ ընդգծում է, որ, օրինակ, հյուրանոցային օպերատորների պարագայում հաճախորդներին աշխատանքի հեռարձակմանը հասանելիություն տալը կարելի է դիտարկել որպես առանձին ծառայություն, որ իրականացվում է որոշակի շահ ստանալու նպատակով: Պատճառն այն է, որ նման ծառայության տրամադրումը ազդում է հյուրանոցում կեցության պայմանների վրա, հետևաբար նաև հյուրանոցի սենյակի գնի վրա³⁹:

Գործի շրջանակներում դատարանը, վերլուծելով վերոգրյալ չափանիշները, եկել էր այն եզրակացության, որ թեև առաջին չափանիշը առկա է, այն է՝ ատամնաբուժարանի այցելուները կարող էին լսել հեռարձակումը ատամնաբույժի նպատակամղված միջամտության արդյունքում, սակայն առկա չեն հաջորդ երկու չափանիշները: Ուստի դատարանը գտավ, որ հնչունագրերի հեռարձակումը հանրությանը հաղորդել չէ, քանի որ հնչունագրերը լսող անձանց շրջանակը շատ փոքր էր, նրանք չէին որոշում լսե՞լ, թե՞ չլսել դրանք⁴⁰: Ատամնաբույժը չէր կարող ենթադրել, որ իր հաճախորդների հոսքը կարող է էականորեն մեծանալ միայն այն պատճառով, որ իր ատամնաբուժարանում կա համապատասխան ֆոնային երաժշտություն⁴¹:

Նշված գործը կարևոր նշանակություն ունի յուրաքանչյուր անգամ գնահատելու, թե արդյո՞ք կա հանրությանը հաղորդել, թե՞ ոչ, քանզի միայն որոշակի կառույցում ուղղակի երաժշտության տարածումը ոչ միշտ է, որ կարող է համարվել հանրությանը հաղորդում:

Վերոգրյալ մեկնաբանությունների լույսի ներքո մենք այն կարծիքին են, որ հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեկնաբանության ժամանակ հայկական իրավակիրառ պրակտիկան ևս պետք է ուշադրության կենտրոնում պահի և ամեն անգամ գնահատի հետևյալ հարցերը.

- Արդյո՞ք կատարումները հաղորդվել են անձանց անորոշ շրջանակի, թե՞ ոչ: Կարծում ենք՝ անձանց անորոշ շրջանակի մեկնաբանության համար

³⁸ Տե՛ս Alex Freelove and Joel Smith, The blog of the Journal of Intellectual Property Law and Practice, The dental surgery, the hotel bedroom and ‘communication to the public’, <http://jiplp.blogspot.com/2012/07/the-dental-surgery-hotel-bedroom-and.html> [Accessed 29 August 2024]:

³⁹ Տե՛ս T Judgment of the Court (Third Chamber), 15 March 2012, Società Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso, para 90, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0135> [Accessed 29 August 2024]

⁴⁰ Տե՛ս Pila, Justine, and Paul Torremans. European intellectual property law. Oxford University Press, USA, 2019, էջ 297:

⁴¹ Տե՛ս T Judgment of the Court (Third Chamber), 15 March 2012, Società Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso, para 97, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0135>, [Accessed 29 August 2024]:

պետք է առաջնորդող լինի Մտավոր սեփականության համաշխարհային կազմակերպության կողմից տրված ձևակերպումը, ըստ որի՝ անորոշ շրջանակը ենթադրում է աշխատանքը հասանելի դարձնել այնպիսի անձանց շրջանակին, որը սահմանափակված չէ որոշակի մասնավոր խմբին պատկանող յուրահատուկ անհատներով, և ովքեր չեն պատկանում ընտանիքի կամ մտերիմների սովորական շրջանակին:

- Գնահատման ենթակա հաջորդ չափանիշը պետք է լինի, թե արդյո՞ք կատարման՝ հանրությանը հաղորդումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՛ ոչ: Եթե կատարման՝ հանրությանը հաղորդումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, ապա առավել մեծ է հավանականությունը, որ դրանով խախտվում է կատարողի իրավունքները:
- Երրորդ չափանիշը, որը պետք է գնահատման ենթարկվի, թե արդյո՞ք հանրությունը, որին հասանելի է դարձվել կատարումները, հնարավորություն ունեւր, այլ եղանակով հասանելիություն ստանալ կատարմանը, թե՛ ոչ:

§ 3. Հիպերլինքերի տեղադրումը որպես հանրությանը հաղորդելու իրավունքի իրականացման ձև

Հանրությանը հաղորդելու իրավունքի շրջանակներում կարևոր է անդրադառնալ այն հարցին, թե արդյո՞ք հիպերլինքերի⁴² (hyperlinks) տեղադրումը կարող է դիտարկվել որպես հանրությանը հաղորդում, թե՛ ոչ: Այս առումով կարևոր է կրկին անդրադառնալ Արդարադատության Եվրոպական դատարանի գործերին: Այս կապակցությամբ Դատարանի առաջին գործերից էր «Nils Svensson et al v Retriever Sverige AB» գործը, այսուհետ՝ Սվենսոնի գործ: Գործի շրջանակներում դիմումատուներն էին լրագրողները, որոնց հոդվածները տպագրվում էին «Göteborgs-Posten» թերթում և նույն թերթի կայքում: Իր հերթին «Retriever Sverige»-ն ուներ կայք, որն իր հաճախորդներին, ըստ նրանց ներկայացրած պահանջների, հասանելիություն էր սպահովում այլ կայքերի հոդվածների հիպերլինքերի ցանկին: Այդ հոդվածների մեջ էին նաև «Göteborgs-Posten»-ի հոդվածները⁴³: Գործի շրջանակում Արդարադատության Եվրոպական դատարանը պետք է պարզեր, թե արդյո՞ք նման հիպերլինքերի տեղադրումը իրենից ներկայացնում է աշխատանքը հանրությանը մատչելի դարձնելը, և արդյո՞ք առկա է հեղինակային իրավունքի խախտում, թե՛ ոչ: Նշված գործի շրջանակներում դատարանը եկավ

⁴² Մենք ընդունում ենք, որ ավելի նախընտրելի է օգտագործել հիպերհղում, հիպերկապ կամ հղում եզրույթը, սակայն նման եզրույթը աշխատանքի շարադրանքում որոշակիորեն կարող է տարընկալումներ առաջացնել, այդ իսկ պատճառով հիմնականում կօգտագործենք հիպերլինք եզրույթը:

⁴³ St'u Judgment of the Court (Fourth Chamber), 13 February 2014, Nils Svensson and Others v Retriever Sverige AB, para 8, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0466> [Accessed 29 August 2024]:

մի քանի եզրահանգման⁴⁴: Այսպես, դատարանը առաջին անգամ նշեց, որ հիպերլինքերը հանրությանը հաղորդում են, ինչը ԵՄ իրավունքի համաձայն՝ հեղինակի/կատարողի բացառիկ իրավունքն է: Սակայն միևնույն ժամանակ դատարանը նշեց, որ հիպերլինքերի տեղադրումը հեղինակի իրավունքների խախտում չէ, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հիպերլինքերի տեղադրմամբ աշխատանքը ներկայացվում է նոր հանրությանը: Իր հերթին, ըստ դատարանի, նոր հանրությունը ընդգրկում է այն անձանց, որոնք հասանելիություն են ստացել աշխատանքին իրավատիրոջ գործողությունների արդյունքում: Այլ կերպ, եթե իրավատերը իր աշխատանքը հրապարակում է առցանց, ցանկացած այլ անձ կարող է տեղադրել նշված աշխատանքի հիպերլինքը՝ առանց հետագա թույլտվության⁴⁵:

Այս շարքում հաջորդը գործը «BestWater International GmbH v Michael Mebes and Stefan Potsch»⁴⁶-ն էր: Այն հետաքրքրական է նախևառաջ այն պատճառով, որ այս գործի պարագայում առկա էր հղման մեկ այլ տեսակը, այսպես կոչված՝ շրջանակավորումը (“transclusion” or “framing”): Գործի հանգամանքները հետևյալն էին. «BestWater»-ը ջրի ֆիլտրման համակարգեր մշակող կազմակերպություն էր, որը պատրաստել էր ջրերի աղտոտման վերաբերյալ երկու թույլ տևողությամբ ֆիլմ: Ֆիլմը, առանց ընկերության համաձայնության, տեղադրվել էր ՅուԹյուբում: Իր հերթին «Mebes and Potsch»-ը վաճառքի գործակալներ էին, որոնք աշխատում էին «BestWater»-ի մրցակիցների համար: Նրանք ունեին կայք, որտեղ գովազդում էին իրենց հաճախորդների արտադրանքը, որը թույլ էր տալիս նաև դիտել «BestWater»-ի ֆիլմը՝ սեղմելով հիպերլինքը, որը գործում էր շրջանակավորման տեխնիկայի միջոցով: Դա նշանակում էր, որ, երբ «Michael Mebes»-ի օգտատերերը սեղմում էին համապատասխան հիպերլինքը, միանգամից «Michael Mebes»-ի կայքում հայտնվում էր «BestWater»-ի յություբյան վիդեոն՝ տպավորություն ստեղծելով, որ ֆիլմը ստեղծվել էր «Michael Mebes»-ի կայքում⁴⁷: Նշված գործի շրջանակներում դատարանը սահմանեց, որ գործողությունը որպես հանրությանը հաղորդել բնութագրելու համար անհրաժեշտ է, որ այն հաղորդվի այնպիսի տեխնիկական միջոցով, որը տարբերվում է նախկինում օգտագործված միջոցից, կամ հաղորդվի այնպիսի նոր հանրությանը, որը հաշվի չէր առնվել իրավատիրոջ՝ հանրությանը առաջին անգամ հաղորդելիս: Դատարանը, հղում տալով Սվենսոնի

⁴⁴ Տե՛ս European Court of Justice, Nils Svensson et al v Retriever Sverige AB, C-466/12 <https://wilmap.stanford.edu/entries/european-court-justice-nils-svensson-et-al-v-retriever-sverige-ab-c-46612>, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0466> [Accessed 29 August 2024]:

⁴⁵ Տե՛ս նույն տեղում:

⁴⁶ Order of the Court (Ninth Chamber) 21 October 2014. BestWater International GmbH v Michael Mebes and Stefan Potsch. Case C-348/13.

⁴⁷ Տե՛ս BestWater International GmbH v. Mebes <https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/bestwater-international-gmbh-v-mebes/>, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62012CJ0466> [Accessed 29 August 2024]:

գործին, նշեց, որ երրորդ անձի կողմի կայքում հեղինակային իրավունքով պաշտպանվող օբյեկտի հիպերլինքը տեղադրելը հանրությանը հաղորդել է, եթե աշխատանքը հասանելի է դարձվում նոր հանրությանը: Այնուհետև՝ դատարանը քննարկում է այն հարցը, թե այնպիսի հիպերլինքի տեղադրումը, որը տպավորություն է ստեղծում, որ նյութի հղումը ոչ թե առաջնային կայքից է, այլ մեկ այլ կայքից, իրենից ներկայացնում է հեղինակային իրավունքի խախտո՞ւմ, թե՞ ոչ: Արդարադատության դատարանը, համաձայնելով ազգային դատարանի դիրքորոշման հետ, եկավ այն եզրակացության, որ նման շրջանակավորման տեխնիկան աշխատանքը հանրությանը հաղորդել է⁴⁸: Պատասխանելով այն հարցին, թե արդյո՞ք նման հաղորդումը հաղորդում է նոր հանրությանը, թե՞ ոչ՝ դատարանը ամրագրեց, որ եթե աշխատանքը հասանելի է առաջնային հղմամբ, պետք է ենթադրել, որ իրավատերերը թույլատրել են հաղորդումը՝ դիտարկելով համացանցի բոլոր օգտատերերին որպես հանրություն: Հետևաբար դատարանը եզրահանգեց, որ նման շրջանակավորումը հանրությանը հաղորդում չէ այնքանով, որքանով պաշտպանվող օբյեկտը չի հաղորդվում նոր հանրությանը⁴⁹:

Այսպիսով, ամփոփելով վերոգրյալ երկու գործերը՝ կարելի է նկատել, որ հիպերլինքի տեղադրումը հանրությանը հաղորդել չէ, եթե հղումը տեղադրվել էր արդեն իսկ համացանցում հասանելի աշխատանքին, և չեն շրջանցվել պաշտպանության միջոցները՝ աշխատանքին հասանելիություն ստանալու համար: Այս երկու գործերը շատերի կողմից մեկնաբանվում էին որպես հղման բացարձակ ազատության իրավունք այն դեպքերում, երբ աշխատանքը ազատորեն հասանելի էր համացանցում: Ընդ որում, դատարանի մոտեցումը այն էր, որ հղումների տարբեր տեսակների նկատմամբ պետք է դրսևորել միատեսակ մոտեցում⁵⁰:

Սակայն բավականին շրջադարձային մոտեցումներ ի հայտ եկան Արդարադատության դատարանի «GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others»⁵¹ գործով: Գործի շրջանակներում դատարանը պետք է պատասխաներ այն հարցին, թե արդյո՞ք հղումը այն նյութերին, որոնց հրապարակումը չէր թույլատրվել իրավատիրոջ կողմից, հանրությանը հաղորդելու իրավունքի խախտում է, թե՞ ոչ: Այս գործով պատասխանողը հայտնի հոլանդական բլոգն էր, որը տեղադրել էր հոլանդական ամսագրերի համար նախատեսված ֆոտոների հղումներ, որոնց արտահոսքը անհայտ օգտատիրոջ կողմից կատարվել էր ավստրալական կայքերից մեկում⁵²: Իր վերլուծությունները կատարելիս դատարանը հղում

⁴⁸ Տե՛ս նույն տեղում:

⁴⁹ Տե՛ս նույն տեղում:

⁵⁰ Տե՛ս Benjamin Znaty, ECJ rules on GS Media and reshapes case law on hyperlinking <https://mediawrites.law/author/benjamin-znaty/>, [Accessed 29 August 2024]:

⁵¹ Judgment of the Court (Second Chamber) of 8 September 2016, GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others, Case C-160/15.

⁵² Տե՛ս European Court of Justice, GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others, Case C-160/15 <https://wilmap.stanford.edu/entries/european-court-justice-gs-media-bv-v-sanoma-media-netherlands-bv-and-others-case-c-16015> [Accessed 29 August 2024]:

կատարեց արդեն վերը քննարկված երկու գործերին՝ նշելով, որ այդ գործերի պարագայում հիպերլինքերը տեղադրվել էին այնպիսի օբյեկտների համար, որոնք հանրությանը արդեն իսկ հասանելի էին իրավատիրոջ համաձայնությամբ, և հաղորդումը չէր եղել նոր հանրությանը: Սակայն նշված գործով իրավիճակը այլ էր. հղումը տեղադրվել էր այնպիսի ֆոտոներին, որոնք նախապես հասանելի չէին դարձվել իրավատիրոջ կողմից: Դատարանը, հաշվի առնելով համացանցի առանձնահատկությունները, եկավ այն երգակցության, որ բավականին խնդրահարույց է առանց հեղինակի համաձայնության հրապարակված աշխատանքների հիպերլինքերը դիտարկել որպես հանրությանը հաղորդում, քանի որ նման մոտեցումը կարող է դառնալ սպառնալիք խոսքի ազատությանը: Դատարանը նաև ընդգծեց, որ գործնականում բավականին դժվար է նաև գնահատել, թե արդյո՞ք աշխատանքի հրապարակման համար կա իրավատիրոջ համաձայնությունը, թե՞ ոչ: Նման դիտարկումները հանգեցրին մի շարք պայմանների սահմանմանը: Դատարանը սահմանեց, որ առանց իրավատիրոջ համաձայնության հրապարակված աշխատանքներին հղում տալու պատասխանատվությունը պետք է հիմնված լինի ողջամիտ իմացության չափանիշի վրա (a reasonable knowledge standard)⁵³: Ավելին, դատարանը հստակ տարաջատում մտցրեց այնպիսի դեպքերի համար, երբ հիպերլինքը տեղադրվել է շահույթ ստանալու նպատակով: Այսպես, այն դեպքերում, երբ անձը հղումը տեղադրելիս չի հետապնդում շահույթ ստանալու նպատակ, ապա, որպես կանոն, նման պարագայում չպետք է լինի ակնկալիք, որ անձը տեղյակ է համաձայնության բացակայության մասին: Մինևույն ժամանակ, այն դեպքերում, երբ անձը հղումը տեղադրում է շահույթ ստանալու նպատակով, ակնկալիքը այն է, որ նա պետք է ստուգեր, թե արդյո՞ք իր կողմից տեղադրված հղումները չեն ուղղորդում դեպի առանց իրավատիրոջ համաձայնության տեղադրված աշխատանքներին, հետևաբար գործում է այն կանխավարկածը, որ հղումը տեղադրվել է լրիվ գիտակցումով, որ նյութը ենթակա է պաշտպանության և իրավատիրոջ կողմից նյութի հրապարակման համաձայնության հնարավոր բացակայության⁵⁴: Այսինքն՝ այս պարագայում գործում է իմացության հերքման կանխավարկածը (a rebuttable presumption of knowledge)⁵⁵, այսինքն՝ կանխավարկածը, որ անձը գիտեր կամ պարտավոր էր իմանալ համաձայնության բացակայության մասին:

⁵³ Տե՛ս Benjamin Znaty, ECJ rules on GS Media and reshapes case law on hyperlinking <https://mediawrites.law/author/benjamin-znaty/>:

⁵⁴ Տե՛ս European Court of Justice, GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others, Case C-160/15 <https://wilmap.stanford.edu/entries/european-court-justice-gs-media-bv-v-sanoma-media-netherlands-bv-and-others-case-c-16015>, [Accessed 29 August 2024]:

⁵⁵ Տե՛ս GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV, Playboy Enterprises International Inc., Britt Geertruida Dekker <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=183124&doclang=EN>, [Accessed 29 August 2024]:

Ուստի այն դեպքերում, երբ անձի՝ «գիտեր կամ պարտավոր էր իմանալ»-ու կանխավարկածը չի հերքվում, ապա հիպերլինքի տեղադրումը պետք է համարվի ոչ իրավաչափ և դիտարկվի որպես հանրությանը հաղորդելու իրավունքի խախտում⁵⁶: Այսինքն՝ այս գործը սկիզբ դրեց նոր չափանիշի, թե արդյո՞ք հղում տեղադրելիս անձը տեղյակ էր, որ իր կողմից դրված հղումը ուղղորդում է դեպի ոչ իրավաչափորեն հրապարակված աշխատանքի, թե՞ ոչ:

Վերոգրյալ վերլուծությունների լույսի ներքո մենք այն կարծիքին ենք, որ գնահատելու համար թե արդյո՞ք հիպերլինքի տեղադրումը իրենից ներկայացնում է կատարումը հանրությանը հաղորդել, թե՞ ոչ, պետք է հաշվի առնվեն հետևյալ հանգամանքները՝

- Արդյո՞ք հղումը տեղադրվել է արդեն իսկ համացանցում ազատորեն հասանելի կատարմանը, թե՞ ոչ: Եթե հիպերլինքը տեղադրվել է արդեն իսկ ազատորեն հասանելի կատարմանը, ապա հիպերլինքի տեղադրումը չի դիտարկվի որպես կատարողի՝ հանրությանը հաղորդելու իրավունքի խախտում: Սակայն, եթե հիպերլինքը տեղադրվում է այնպիսի կատարմանը հասանելիություն ապահովելու համար, որը ազատորեն հասանելի չէ անձանց անորոշ շրջանակի, ապա այս պարագայում առկա կլինի հանրությանը հաղորդելու իրավունքի խախտում: Ընդ որում՝ այս պարագայում պետք է հաշվի առնել նաև հիպերլինքը տեղադրողի ողջամիտ իմացության չափանիշը, թե արդյո՞ք նա գիտի, որ տեղադրում է այնպիսի հիպերլինք, որը հասանելիություն է ապահովում նախկինում հանրությանը չհաղորդված կատարմանը:
- Արդյո՞ք հիպերլինքի տեղադրումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՞ ոչ: Եթե կատարման հիպերլինքի տեղադրումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, ապա առավել մեծ է հավանականությունը, որ դրանով խախտվում է կատարողի իրավունքները:

Եզրակացություն

Հետազոտության շրջանակում մենք հանգել ենք այն եզրակացության, որ հանրությանը հաղորդելու իրավունքը լայն իրավունք է, որն իր մեջ ընդգրկում է հեռարձակման և հանրությանը մատչելի դարձնելու իրավունքները: Ուստի այս իրավունքների մեկնաբանման ընթացքում պետք է հաշվի առնել դրանց փոխկապակցվածությունը և ելնել մեկնաբանման միևնույն հիմնակետերից:

Ավելին, հետազոտության ընթացքում առանձնացվել են հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեկնաբանության հետևյալ չափանիշները:

⁵⁶ Տե՛ս European Court of Justice, *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others*, Case C-160/15 <https://wilmap.stanford.edu/entries/european-court-justice-gs-media-bv-v-sanoma-media-netherlands-bv-and-others-case-c-16015>, [Accessed 29 August 2024]:

Այսպես, հանրությանը հաղորդելու իրավունքի մեկնաբանության ժամանակ ամեն անգամ գնահատվեն հետևյալ հարցերը՝

- Արդյո՞ք կատարումները հաղորդվել են անձանց անորոշ շրջանակի, թե՞ ոչ: Ընդ որում, անձանց անորոշ շրջանակը ենթադրում է աշխատանքը հասանելի դարձնել այնպիսի անձանց շրջանակի, որը սահմանափակված չէ որոշակի մասնավոր խմբին պատկանող յուրահատուկ անհատներով, և ովքեր չեն պատկանում ընտանիքի կամ մտերիմների սովորական շրջանակին:
- Գնահատման ենթակա հաջորդ չափանիշը պետք է լինի, թե արդյո՞ք կատարման՝ հանրությանը հաղորդումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՞ ոչ:
- Երրորդ չափանիշը, որը պետք է գնահատման ենթարկվի, թե արդյո՞ք հանրությունը, որին հասանելի է դարձվել կատարումները, հնարավորություն ուներ այլ եղանակով հասանելիություն ստանալ կատարմանը, թե՞ ոչ:

Միևնույն ժամանակ, անդրադառնալով հիպերլինքերի տեղադրմանը՝ որպես հանրությանը հաղորդելու իրավունքի իրացում պետք է գնահատման ենթարկվեն, հետևյալ հարցերը՝

- Արդյո՞ք հղումը տեղադրվել է արդեն իսկ համացանցում ազատորեն հասանելի կատարմանը, թե՞ ոչ: Եթե հիպերլինքը տեղադրվել է արդեն իսկ ազատորեն հասանելի կատարմանը, ապա հիպերլինքի տեղադրումը չի դիտարկվի որպես կատարողի՝ հանրությանը հաղորդելու իրավունքի խախտում:
- Արդյո՞ք հիպերլինքի տեղադրումը տեղի է ունեցել շահույթ ստանալու նպատակով, թե՞ ոչ:

Գրականության ցանկ (reference list, список литературы)

1. AEPO-ARTIS. *Performers' Rights in International and European Legislation: Situation and Elements for Improvement*. Oct 2018
2. BestWater International GmbH v. Mebes. *Global Freedom of Expression*, Columbia University.
<https://globalfreedomofexpression.columbia.edu/cases/bestwater-international-gmbh-v-mebes/>.
3. European Court of Justice. *GS Media BV v Sanoma Media Netherlands BV and Others, Case C-160/15*
<https://wilmap.stanford.edu/entries/european-court-justice-gs-media-bv-v-sanoma-media-netherlands-bv-and-others-case-c-16015>.
4. Frelove, Alex, and Joel Smith. "The Dental Surgery, the Hotel Bedroom and 'Communication to the Public'." *Journal of Intellectual Property Law and Practice*, 2012.
<http://jiplp.blogspot.com/2012/07/the-dental-surgery-hotel-bedroom-and.html>.
5. Judgment of the Court (Third Chamber). "Società Consortile Fonografici (SCF) v Marco Del Corso." *Court of Justice of the European Union*, 15 March 2012
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0135>.
6. Menell, Peter S., Lemley, Mark A., and Merges, Robert P. *Intellectual Property in the New Technological Age*. 2017.
7. Morgan, Owen. *International Protection of Performers' Rights*. Hart, 2002.
8. Pila, Justine, and Paul Torremans. *European Intellectual Property Law*. Oxford University Press, USA, 2019
9. Telfa. "Broadcast of Music by Radio to Clients of Professional Practices on a Non-Profit Basis is Not 'Public' and as a Result is Royalty Free." *Telfa Law*.
<https://www.telfa.law/broadcast-of-music-by-radio-to-clients-of-professional-practices-on-a-non-profit-basis-is-not-public-and-as-a-result-is-royalty-free/>.
10. World Intellectual Property Organization. *Guide to the Copyright and Related Rights Treaties Administered by WIPO: And Glossary of Copyright and Related Rights and Terms*. WIPO, 2003.
11. Znaty, Benjamin. "ECJ Rules on GS Media and Reshapes Case Law on Hyperlinking." *Media Writes*. <https://mediawrites.law/author/benjamin-znaty/>.

Mariam Ayvazyan

Lecturer at the Chair of Civil Law of Yerevan State University

THE RIGHTS TO COMMUNICATE TO THE PUBLIC, TO MAKE AVAILABLE TO THE PUBLIC AS BASIC RIGHTS OF THE PERFORMER¹

Abstract

One of the main rights reserved to performers is the right to communicate their performances to the public and make them available to public. These rights are particularly significant in the digital age, where new methods of public availability to performances, such as streaming services, hyperlinking, and various other technologies, are rapidly emerging. In light of these developments, Armenian practice does not address the challenges associated with interpreting the rights to rights to publicly communicate performances and make them available to the public.

Therefore, this research focuses on exploring the terminological distinctions between the rights to communicate, broadcast and make performances available to the public. The study also analyzes international practices in interpreting these rights, drawing on the precedent set by the European Court of Justice. The research concludes that the right to communicate to the public is a broad right encompassing both broadcasting and making performances available to the public.

Additionally, this research identifies several criteria for interpreting the right to communicate performances to the public. The following questions should be evaluated in each instance:

- Were the performances communicated to an indefinite number of individuals?
- An indefinite circle implies making the work available to a group that is not limited to specific individuals within a private group, such as family or close friends.
- Was the communication to the public done for profit?
- Did the public to whom the performance was made available have alternative means of accessing it?

Furthermore, when considering the posting of hyperlinks as communication to the public, the following questions must be addressed:

- Was the hyperlink directed to a performance already freely available on the internet? If so, posting the hyperlink would not constitute a violation of the performer's right to communicate to the public.

¹ The article was presented on 29.09.2024 and was reviewed on 25.10.2024.

- Was the hyperlink placed for profit?

Keywords: intellectual property; performer; related rights; right to communicate to the public; right to make available to the public.

Мариам Айвазян

*Преподаватель кафедры гражданского права
Ереванского государственного университета*

ПРАВА НА СООБЩЕНИЕ ДЛЯ ВСЕОБЩЕГО СВЕДЕНИЯ И ПРАВО ДОВЕДЕНИЯ ДО ВОСПРИЯТИЯ ПУБЛИКОЙ КАК ОСНОВНЫЕ ПРАВА ИСПОЛНИТЕЛЯ¹

Абстракт

Одним из основных прав, предоставленных исполнителям, является право на сообщение для всеобщего сведения их выступлений и доведение их до восприятия публикой. Эти права особенно важны в цифровую эпоху, когда стремительно развиваются новые методы публичного предоставления доступа к выступлениям, такие как стриминговые сервисы, гиперссылки и различные другие технологии. В свете этих изменений армянская практика не в полной мере решает проблемы, связанные с толкованием прав на сообщение для всеобщего сведения и доведение до восприятия публикой.

Поэтому данное исследование направлено на изучение терминологических различий между правами на сообщение, трансляцию и доведение выступлений до восприятия публикой. Исследование также анализирует международную практику толкования этих прав, опираясь на прецеденты, установленные Судом Европейского Союза. В заключении исследования делается вывод, что право на сообщение для всеобщего сведения является широким правом, включающим как трансляцию, так и доведение выступлений до восприятия публикой.

Кроме того, в ходе исследования были выявлены несколько критериев для толкования права на сообщение для всеобщего сведения выступлений публике. В каждом случае следует оценивать следующие вопросы:

Были ли выступления сообщены неопределенному числу лиц? Неопределенный круг подразумевает предоставление работы группе лиц, которая не ограничена определенными лицами из частной группы, такой как семья или близкие друзья.

Сообщение для всеобщего сведения было осуществлено с целью получения прибыли?

Была ли у публики, которой было предоставлено выступление, возможность получить доступ к нему другими способами?

¹ Статья была представлена 29.09.2024 и прошла рецензирование 25.10.2024.

Кроме того, при рассмотрении публикации гиперссылок как сообщения для всеобщего сведения необходимо учитывать следующие вопросы:

Была ли гиперссылка направлена на выступление, уже свободно доступное в интернете? Если да, то публикация гиперссылки не будет нарушением права исполнителя на сообщение для всеобщего сведения.

Была ли гиперссылка размещена с целью получения прибыли?

Ключевые слова: интеллектуальная собственность; исполнитель; смежные права; права на сообщение для всеобщего сведения; право доведения до восприятия публикой.